

Yrjö Larmola

Krim – toista maata?

Professori Juha Janhunen on useassa kirjoituksessaan arvokkaalla tavalla tuonut esiin Krimin problematiikkaa, viimeksi *Historiallisessa Aika-kauskirjassa* (2/2014). Tämän monikulttuurisen niemimaan tataariväestöstä hän kirjoitti: "[...] Krimin tataarien kunniaksi jäi hallita sitä viimeistä osaa Kultaista Ordaa, joka pysyi itsenäisenä valtiona, kunnes Venäjän saksalainen keisarinna Katariina Suuri liitti sen imperiumiinsa vuonna 1783. [...] Krimin tataarien historia on joka tapauksessa hyvä erottaa Krimin niemimaan hallinnollisesta historiasta ja varsinkin sen viimeaikaisista muutoksista. On oikeastaan hämmästyttävää, että omapäisen ukrainalaisen neuvostojohtajan Hrustshevin satunnainen oikku siirtää Krim Venäjän neuvostotasavallan alaisuudesta Ukrainan neuvostotasavallan alaisuuteen vuonna 1954 saa länsimaailmalta nyt niin varauksettoman kannatuksen, että historiallisen tilanteen palauttamista pidetään "Ukrainan jatkamisena".

Neuvosto-oppi kansojen yhteensulattamisesta ja kloonatun "neuvostoihmisen" kasvattamisesta sotkee yhä käsityksiämme siitä, ketkä oi-

keastaan ovat ukrainalaisia, ketkä valkovenäläisiä ja montako kansallisuutta Krimillä onkaan. Krimin niemen merkityksen tiedämme: se on Venäjän etappi Välimerelle kuten Bosporin ja Dardanelleihin salmet. Krimiltä on kirjoittanut (valkovenäläinen) Tshov ja moni muu, Sevastopolin piirityksestä Tolstoi kirjoitti yhden parhaita sotakirjoja (sanoi Hemingway), Zdanov suositti Krimiä Mannerheimille, kun tämä tahtoi sairauslomalle Portugaliin.

Jokin lukumuisto alkoi tikittää mielessäni, kun luin Janhusen kirjoitusta. Aivan oikein: Arvid Järnefelt kävi vuonna 1899 Krimillä maalailemassa yhdessä veljensä Eeron kanssa; Arvid oli myös opinkäynyt maisemamaalari, mitä ehkä ei aina muisteta. Maalaamisesta hän ei matkakirjassaan *Matkaltani Venäjällä* (Otava 1899) puhu, eikä hän Krimistä keskustellut liioin tapaamansa Leo Tolstoin kanssa. Mutta muistamisen arvoisia ovat hänen junamatka-muistiinpanonsa Pietarin, Moskovan ja Krimin seuduilta:

Pietarista lähtiessä tuntuu kaikki seudut tavattoman köyhtyneiltä, jopa on niissä jonkinlainen raastetun ilme, ikään kuin olisi heitetty autioksi talot ja menty pois sittenkuin on ensin kaikki irti nyljetty. Kuitenkin siellä täällä kylänkujilla liikahtelee joku äijä, vaimoihminen punakirjavassa asussaan kantaa olkakorennolla vettä, – ja voi arvata, että siis liekehtii tässäkin kylässä vielä piisivalkea. Silmä tottuu hyvin pian tuohon yksitoikkoiseen rappeutuvaisuuteen, eikä odota enää muuta, ja sen sijaan rupeaa hakemalla hakemaan ihmisiä, voidakseen niistä

FT Yrjö Larmola on kulttuurijohtaja emeritus, joka on opiskellut Helsingin yliopistossa kotimaista kirjallisuutta.

päätellä edemmäs. Sillä niinhän se on, että missä ikinä elämää näkee, siinä heti ikäänkuin utelee: mikähän noitakin elättää?

[...]

Lähestyessä Moskovata, näyttää maa käyvän yhä hedelmällisemmäksi, peltoviljelykset laajenevat ja saavat suuremmoisemman näyn, puutarhaviljelyskin on paikotellen – kaupungin lähistöillä – voimassa. Sama on asianlaita Moskovasta etelään lähtiessä. Mutta omituisesti pistää silmään se seikka, etteivät nuo ränsistyneet kylät ja elämään haluttomat ihmiset muuksi muutu, vaikka maat ja viljelykset muuttuvat. Yhä vaan sama alakuloisuuden leima on asumuksissa ja kaikissa ihmisolennoissa. Yhä samalla tavalla mies piiskaa laihaa hevostansa ja vaimo kantaa vettä vuotavissa ämpäreissä.

[...]

Vasta tultua Krimiin, aloin huomata eräänlaista keskiväestöä, joka ei ollut upporikasta eikä rutiköyhää, vaan hyvinvoipia pikkuviljelijöitä.

Tämä seutu – sen luonnonkauneudet jääkööt tällä kertaa syrjään, – eroaa suuresti koko muusta Venäjältä. Yhtäkkiä alkavat asumukset siistiytyä. Yhtäkkiä ovat kujat ikäänkuin laastut, likäläjät korjatut. Asumukset ovat valkosiksi maalatut, sisältä näkyy vaatimattomat ikkunaverhot, ja päivä paistaa

puhtaalle permannolle. Ei mitään vuotavia ämpäreitä, ei mitään nääntyviä hevosia eikä hajoavia ajokaluja!

Mutta näissä kylissä ja näissä asumuksissa ei asu venäläisiä, vaan asuu Krimin tataareja, jotakin kreikkalaisten ja italialaisten kanssa sekoittunutta muhamettilaista väestöä. (Ne ovat eroitettavat Kasaanin tataarilaisista sekä ulkonäkönsä että elämäntapojensa puolesta.)

[...]

Kyläelämä näyttää vilkkaalta, lapset ovat hyvin ja siististi vaatetetut, miehet toimeliaita ja maanviljelystä rakastavat. Sanotaan, että tataari hoitaa istuttamaansa puuta niinkuin omaa poikaansa.

[...]

Järnefeltin havainnot nostavat myöhemmänkin Neuvostoliiton ja Venäjän kävijän mieleen kuvia Moskovan radan varrelta.

Tiedämme, että Stalin karkotti Krimin tataarit kuten niin monet muutkin vähemmistöt, ja ne palasivat jotka palasivat. Mutta kulttuuri on sitkeähenkinen kasvusto. Tataarien Krim on Venäjän Riviera, niin kommunistisen nomenklatuuran kuin uskaptalististen oligarkkien silmissä. Tässä lienee keskeinen elementti Krimin problematiikassa.